

UNES BRÚIXOLES BEN ESPECIALS

JOSEP GRAS

El títol d'aquest llibre —*Fugir era el més bell que teníem* (Barcelona: Club Editor, 2019)—, enigmàtic i captivador com pocs, ja ens situa de ple en el que ha estat al llarg dels anys un dels principals *leitmotiv* en la vida de la seva autora i de la seva família: la necessitat, no tan sols per motius de supervivència, de fugir; de deixar anar llast i recomençar de nou.

Fugir —millor així, en cursiva— no ha de tenir només aquesta connotació de mesura desesperada, de risc, de por. Ben lluny d'això, ens diu qui ho ha viscut i ara ens ho explica, l'acte d'anar-se'n pot arribar a ser profundament bell, harmoniós tot i la seva provisionalitat, imprescindible al capdavant. És l'imperatiu que guia els camins de l'errant, els seus periples en geografies físiques constantment renovades.

A *Fugir era el més bell que teníem*, Marta Marín-Dòmine fa un

elogi de l'errància com a manera de viure, del seu potencial sentimental i es pregunta fins i tot si s'hereta, si forma part del llegat familiar. No li falten raons per fer-se aquest interrogant, ja que el seu pare va haver de fugir —aquí sí, desesperadament, sense temps de pensar-ho— dos cops: el 1929, de la repressió obrera als carrers de Barcelona; i el 1939, de l'exèrcit franquista.

Uns exilis, segons l'autora, que són diferents del goig íntim d'errar, perquè són l'expressió d'una ruptura forçada, violenta, i que comporten sofriment i la condició permanent d'*estranger* per a la persona exiliada: «L'exili és una de les experiències més doloroses per a l'ésser humà», ha dit Marín-Dòmine a les entrevistes que li han fet, sobretot arran de la menció especial del jurat en la darrera edició del Premi Llibreter. Quan es viu lluny de casa, no es pot evitar la influència de l'anomenat *dépayement*, paraula que utilitza l'escriptora per referir-se a la mena d'existència que duu el que habita en terres forànies, durant molt de temps sentint-se fora de lloc, ancorat en un paisatge ara absent on té les arrels i, alhora, empès a passar pàgina de manera urgent.

El llibre de Marín-Dòmine és un exercici memorialístic que s'aparta dels esquemes habituals d'aquest gènere. El relat no segueix, doncs, una estricta evolució cronològica dels fets, sinó que es va construint al voltant de l'evocació de la figura del pare, mort el 2017, i del diari autobiogràfic d'aquest, amb qui l'autora manté una llarga conversa.

Un soliloqui, per ser més precisos, en què la narradora reflexiona

sobre qüestions tan viscudes personalment com els estralls de la guerra i la dificultat de representar literàriament les seves seqüeles; l'exigència de recuperar les traces dels absents, fent una crida a preservar-ne la memòria; l'elogi del testimoni i de la seva vàlua ètica i moral; la necessitat imperiosa de l'escriptura, que roman sempre lleial malgrat la discontinuïtat del trajecte biogràfic: «Jo soc la meua escriptura i no el lloc on visc».

Per damunt de tot, però, a *Fugir era el més bell que teníem*, Marín-Dòmine fa una autoafirmació vigorosa del seu bagatge existencial i de les ensenyances apreses; de la singularitat del seu recorregut que, finalment, sembla que ha arribat a port. Catalana de naixement, actualment viu a Toronto i treballa de professora a la Universitat Wilfrid Laurier d'Ontario, on està vinculada als estudis sobre la memòria històrica i el testimoni.

El llibre de Marta Marín-Dòmine, és bell, com el seu títol, i necessari. Hi ha una profunda humanitat a les seves pàgines que el fan diferent d'altres que no passen de ser cròniques històriques de caire autobiogràfic ben documentades. Potser perquè transmet aquesta mena de conciliació, tan gratificant quan s'aconsegueix, entre la nostra vida personal d'ara i la d'un passat punyent que hem après a escoltar i endreçar.

Si errar, voltar, vol dir equivocar-se, refer, créixer al capdavant i esgarrapar una mica més de benestar interior, podem arribar a la conclusió que sens dubte Marín-Dòmine ho ha assolit amb escriure.